

Ecologische begeleiding
sloop de Quispel
te Beek / Ubbergen

Ekoza
EKOZA
Ecologisch onderzoek en advies

Arnhem, 23 december 2009

Colofon

Titel : Ecologische begeleiding
Subtitel : sloop de Quispel te Beek / Ubbergen

Projectnummer : 80096
Datum : 23 december 2009

Veldonderzoek : T. Kooij / C. v.d. Tempel
Auteur(s) : T. Kooij

Goedgekeurd door : C. v.d. Tempel

Opdrachtgever : Sloopservice
Contactpersoon : M. v.d. Poel

Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

Tivolilaan 205
Postbus 2
6800 AA Arnhem

T: 026-8454583
info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Inhoud

1. Inleiding.....	5
2. Wettelijk kader	6
2.1 Flora- en Faunawet	6
2.2 Verleende ontheffing FF/75C/2007/0454	8
3. Gevolgde werkwijze sloop	9
4. Ecologische begeleiding sloop.....	11
• Controle of het gebouw nog gebruikt werd door steenmarter.....	11
• Doorgespreken met de aannemer te nemen maatregelen.....	11
• Controle na genomen maatregelen of dieren vertrokken waren.	12
5. Conclusies.....	13

1. Inleiding

De gemeente Ubbergen is voornemens nieuwbouw te realiseren tussen “De Geest” en de Rijksstraatweg te Beek. Hiertoe zullen een aantal huidige gebouwen (deels) gesloopt worden.

Om inzichtelijk te krijgen of er beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet aanwezig zijn is er een verkenend onderzoek gedaan. Dit eerste onderzoek gaf aanleiding om nader onderzoek uit te voeren naar verblijfplaatsen van vleermuizen en van steenmarters.

In het gebouw de Quispel is bij nader onderzoek (nader onderzoek steenmarters, De Geest te Beek, Ekoza december 2008) een verblijfplaats van steenmarters aangetroffen.

Omdat sloop van de gebouwen en daarmee de verblijfplaatsen in strijd is met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet is er een ontheffing aangevraagd en verkregen. In het nadere onderzoek is tevens een werkbare sloopmethodiek en –planning voorgesteld waarbij de ontheffingsvoorwaarden in acht genomen worden.

Sloopservice heeft Ekoza verzocht om de verplichte ecologische begeleiding te verzorgen.

Deze rapportage is de korte weergave van de ecologische begeleiding gedurende de sloop.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. Voor dit onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van toepassing.

2.1 Flora- en Faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Om de werking van de Flora- en faunawet minder star te maken is middels een Algemene Maatregel van Bestuur de regelgeving rond de Flora- en faunawet aangepast. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
 2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
 3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen nog ontheffing verkregen worden voor een belang dat is opgenomen in de Habitatrichtlijn. Hierdoor kan geen ontheffing meer aangevraagd worden op basis van 'werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'. Voor vogels kan alleen nog ontheffing verkregen worden op grond van een belang dat staat in de Vogelrichtlijn. Dit houdt in dat ook geen ontheffing meer aangevraagd kan worden op basis van 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.
-

2.2 Verleende ontheffing FF/75C/2007/0454

Ontheffing:

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen, wegnemen, of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de steenmarter (*Martes foina*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "De Geest" te Beek in de gemeente Ubbergen, gelegen tussen de straat De Geest en de Rijksweg, een en ander zoals is weergegeven op figuur 1 in het bij de aanvraag gevoegde rapport "Vleermuizen en steenmarters in De Geest" van 24 juli 2007 en bij de aanvraag gevoegde topografische kaart.

Aan de ontheffing zijn een aantal specifieke voorwaarden verbonden waarvan de relevante hieronder worden weergegeven:

7 De mitigerende maatregelen zoals beschreven op pagina 17 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Vleermuizen en steenmarters in De Geest" van 24 juli 2007 dienen volgens plan te worden uitgevoerd, met inachtneming van de hierna genoemde voorwaarden.

8 Voor aanvang van de sloopwerkzaamheden dienen de ingangen van de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuizen voorzichtig open gebroken te worden of dakpannen boven de hangplaatsen verwijderd te worden. Met sloop of renovatie dient pas begonnen te worden nadat de dieren minimaal enkele dagen de gelegenheid hebben gehad om te vertrekken.

9 Het gebouw dient voor aanvang van de sloopwerkzaamheden ontoegankelijk gemaakt te worden voor de steenmarter. Daarbij dient men er zeker van te zijn dat er op dat moment geen steenmarters aanwezig zijn.

10 Voordat de mitigerende maatregelen ten behoeve van de steenmarter wordt uitgevoerd dienen er geen vleermuizen meer in het gebouw te zitten. Dit dient door een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen gecontroleerd te worden.

11 Alle mitigerende maatregelen dienen plaats te vinden onder toezicht van een ter zake kundige.

Het is mogelijk dat de steenmarter gebouwen in het plangebied gebruikt als werpplaats voor de jongen. Voorkomen moet worden dat de dieren in deze tijd worden verstoord. Jongen worden geboren in maart en april en zijn na ongeveer 3 maanden zelfstandig. Aanbevolen wordt om sloopwerkzaamheden niet uit te voeren van maart tot augustus. Met deze aanbeveling wordt tevens rekening gehouden met het broedseizoen van vogels.

3. Gevolgde werkwijze sloop

De ontheffing geldt voor meerdere gebouwen. Het gebouw waarin gewone dwergvleermuizen zijn aangetroffen wordt niet gesloopt. Hierdoor is het niet noodzakelijk om de beperkingen te volgen die zijn opgelegd vanwege de vleermuizen. De steenmarter is alleen aangetroffen in gebouw de Quispel. De hieronder genoemde maatregelen zijn grotendeels (als voorstel) al in een eerdere rapportage opgenomen, maar worden voor de volledigheid hier nog eens weergegeven.

De verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffen min of meer vaste verblijf- of rustplaatsen van de steenmarter. In dit geval is in het gebouw de Quispel een vaste verblijfplaats van steenmarters vastgesteld. In de ontheffing is aangegeven wanneer de maatregelen uitgevoerd zouden kunnen worden. Deze periode loopt van augustus tot eind februari. Buiten deze periode kunnen er jongen aanwezig zijn. De dieren kunnen van augustus tot februari op eigen kracht een nieuwe locatie zoeken (voorwaarde 7). De maatregelen zijn uitgevoerd in de periode oktober/november 2009.

Hoewel de bepalingen van de ontheffing alleen gelden voor de Quispel is er rekening gehouden met het gedrag van steenmarters. De andere gebouwen hebben veel hoeken en gaten die geschikt zijn voor de soort. Het verjagen van de dieren uit de Quispel houdt in dat het risico erg groot is dat de dieren intrek zouden kunnen nemen in 1 van de andere te slopen gebouwen.

Qua planning zijn (mede) daarom eerst de andere gebouwen zoveel mogelijk gesloopt. Hierdoor is de kans dat de dieren in 1 van de andere gebouwen zouden intrekken zo beperkt mogelijk gehouden.

Pas hierna is de voorbereiding voor de sloop van de Quispel gestart.

De verblijfplaats was waarschijnlijk al jaren in gebruik waardoor het moeilijk is om de dieren daadwerkelijk uit het gebouw te krijgen. De maatregelen om de dieren tot vertrekken te krijgen zijn onder begeleiding van een ecooloog van Ekoza uitgevoerd (voorwaarde 11).

Als voorwaarde in de ontheffing staat dat het gebouw dicht gemaakt moet worden zodat de dieren er niet in kunnen. Er moet wel zekerheid bestaan dat er geen dieren binnen zijn (voorwaarde 9).

Steenmarters zijn enorm goede klimmers die van de meest kleine gaten al gebruik kunnen maken om binnen te komen. Hierbij rennen ze recht tegen muren op zonder enig probleem. Het gebouw de Quispel echt dicht krijgen was praktisch gezien onmogelijk. Er waren teveel mogelijkheden voor steenmarters om binnen te komen. Daarbij moet er dan ook nog zekerheid bestaan dat de dieren niet binnen zijn op het moment van afsluiten.

Er is gekozen voor een alternatieve werkwijze. Dit is gebeurd door het dak te verwijderen zodat de verblijfplaats open kwam te liggen. Deze werkwijze had een grotere kans van slagen en is praktischer dan het dichtmaken van het gebouw (alternatief voor voorwaarde 9).

Na het nemen van de maatregelen heeft er een controle plaatsgevonden of de dieren daadwerkelijk vertrokken waren. Dit moest worden uitgevoerd door een ter zake kundige (voorwaarde 11).

Het ongeschikt maken van het gebouw moest plaatsvinden in de periode augustus tot eind februari (voorwaarde 7). Dit is buiten de periode dat eventueel aanwezige jongen afhankelijk zijn van de moeder.

4. Ecologische begeleiding sloop

In het voortraject heeft de ecologische begeleiding bestaan uit onderzoek, het opstellen van een plan van aanpak en het inhoudelijk verzorgen van de ontheffingsaanvraag. De ecologische begeleiding van de daadwerkelijke sloop werd in een drietal stappen uitgevoerd:

- *Controle of het gebouw nog gebruikt werd door steenmarter*

Tussen het onderzoek en de daadwerkelijke sloop heeft een ruime periode gezeten. Daarom is voorafgaande aan de sloop gecontroleerd of de dieren nog gebruik maakten van het pand. Deze controle heeft op 5 oktober 2009 plaatsgevonden. Bij de openingen in het dak die door de steenmarters werden gebruikt is vastgesteld dat er verse prooiresten (houtduif) en verse keutels aanwezig waren. De conclusie was dat de verblijfplaats zeker nog gebruikt werd door steenmarter(s).

Figuur: Ingang steenmarters tot zolder Quispel

- *Doorspreken met de aannemer te nemen maatregelen*

Met de sloopaannemer is doorgesproken wat de beste methode is om de dieren uit het pand te krijgen. Hierbij zijn instructies voor de uitvoering gegeven en is duidelijk aangegeven dat na de maatregelen eerst een controle (door een ecooloog) moest plaatsvinden om vast te stellen dat de steenmarters daadwerkelijk vertrokken waren voordat tot verdere sloop overgegaan kon worden. Vanuit zowel ecologische als praktische overwegingen is er voor gekozen om het dak te verwijderen in plaats van het dichtmaken van toegangen (zie hoofdstuk 3).

- *Controle na genomen maatregelen of dieren vertrokken waren.*

Op 2 november heeft de controle plaatsgevonden of er nog dieren aanwezig waren na het verwijderen van het dak. Dit is uitgevoerd door 2 ecologen van Ekoza. Zowel de pannen als het dakbeschot was verwijderd. Op de hele zolder waren veel sporen van steenmarters te zien in de vorm van latrines. De dieren zelf waren niet meer aanwezig. Ook in de rest van het pand waren geen steenmarters aanwezig. Na deze constatering is het pand mondeling/telefonisch vrijgegeven voor verdere sloop.

Figuur: Genomen maatregelen

5. Conclusies

In gebouw de Quispel waren steenmarters aanwezig. Om te mogen slopen is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet verkregen. Voor de sloop is een plan van aanpak gemaakt waarin de ontheffingsvoorwaarden zijn verwerkt. De sloop heeft plaatsgevonden conform de ontheffingsvoorwaarden waarbij er op advies van de begeleidende ecologen 1 aanpassing heeft plaatsgevonden. In plaats van dat het gebouw dichtgemaakt is voor steenmarters is er gekozen om het gebouw ongeschikt te maken door het dak te verwijderen. De eerste optie bleek niet haalbaar doordat de steenmarters op vele punten naar binnen konden. Dichtmaken was niet mogelijk. Alle maatregelen hebben plaatsgevonden onder ecologische begeleiding en zijn goed verlopen.
